

Yliopistolaitos tänään ja huomenna

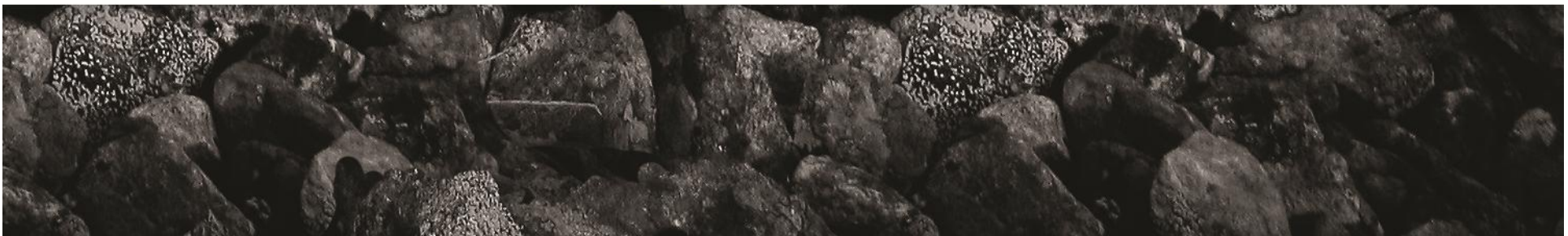
Hallintopäälliköiden neuvottelupäivät 2011

Levi 12.8.2011

Arvo Jäppinen

Lapin korkeakoulukonsernin strategiaryhmän puheenjohtaja

www.luc.fi

Yliopistolain yliopisto

- **Yliopistoista säädetään lailla (myös nimeltä)**
- **Tehtävä lähes entinen, perinteisen tehtävän lisäksi**
 - Elinikäinen oppiminen
 - Vuorovaikutus muun yhteiskunnan kanssa
 - Yhteiskunnallinen vaikuttavuus
 - Kansainvälisesti korkea taso
 - Eettiset periaatteet, hyvä tieteellinen käytäntö
- **Itsenäinen oikeushenkilö: vapaudet ja vastuu**
- **Koulutusvastuu (tutkinnot) asetuksilla**
- **Maksuttomuus, EU:n ulkopuolisilta voidaan periä**
- **Vahva hallitus ja rehtori, ulkopuoliset jäsenet**

Yliopistolain yliopisto

- **Yliopistokollegio, uusi toimielin. Säätiöyliopistoissa sisäinen ”akateeminen hallintoelin”**
- **Päärahoitus valtiolta (indeksiin sidottu), yksityistä rahaa kerätään, liiketoimintaa**
- **Rahoitusmalli ratkaisevassa asemassa**
- **Ministeriö ohjaa tavoitteilla ja rahoitusmallilla**
- **Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa yleiset kehittämistavoitteet (VN)**
- **Arviointivelvoite**

Yliopistolaki ja tuleva yliopistolaitos

- **Laki luo toiminnallisen perustan tulevalle yliopistolaitokselle, mahdollisesti tarkistuksia, mutta ei suuria muutoksia lähivuosina**
- **Sitoutuminen nykyiseen yliopistoverkkoon. Yliopiston lakkauttaminen vain lailla**
- **Lailla avattu yksityisen yliopiston malli (säätioyliopistot)**
- **Laki myös julkisoikeudellisten yliopistojen osalta askel kohti liike-elämän ja markkinaehtoisen toiminnan mallia**
 - Vahva johtajuus, keskitetty päätöksenteko
 - Ulkopuolinen asiantuntemus päätöksenteossa
 - Tiukka tulosvelvollisuus ja raportointi (ulkoinen ja sisäinen)
 - Liiketoiminta, oman rahoitus- ja talousvastuun korostuminen, rahoituksen hankinta, konkurssimahdollisuus

Yliopistolaki ja tuleva yliopistolaitos

- **Yliopiston päätöksentekoa autonomia kasvaa**
- **Suhde ulkopuoliseen yhteiskuntaan vahvistuu**
 - Ulkopuolinen edustus
 - Rahoitus
- **Keskeisissä korkeakoulupoliittisissa asioissa ministeriön ohjaus säilyy**
- **Yliopiston toiminnallinen ja taloudellinen vastuu kasvaa, mutta rahoituksen tasosta ja rahoitusmallista päättää viime kädessä tosiasiallisesti valtio**
- **Henkilöstön ja opiskelijoiden suhteellinen osuus päätöksenteossa kaventunut**
- **Lain toimeenpano ja vaikutukset arvioidaan**

Vahvistuvatko nähtävät trendit?

▪ Yksityiseen suuntaan ?

- Lisää yksityisiä yliopistoja? Ulkomaalaisia?
- Valtionrahoitus – yksityinen rahoitus?
- Tehtävien ulkoistaminen?

▪ Yliopistojen erilaistuminen?

- Varsinaiset tiedeyliopistot (korkeatasoinen perustutkimus)?
- Soveltavat yliopistot (soveltava tutkimus ja koulutus, vrt. AMK)?
- Koulutusyliopistot (peruskoulutus ja aikuiskoulutus)?
- Liittoutumat

▪ Yliopistot – ammattikorkeakoulut?

- Korostetusti erillään?
- Liittoutumana (esim. Lapin malli)
- Yhdessä (esim. College – malli)

Opetusministeriön visio 2020 (2008)

- **Enintään 15 yliopistoa (vähintään 3000 FTE opiskelijaa)**
- Sisä-Suomen yliopistoallianssi (JY, TaY, TTY)
- Helsingin yliopisto ja Svenska Handelshögskolan
- Innovaatioyliopisto (TKK, HKKK, TaiK)
- Turun uusi yliopisto (TY, TKKK)
- Oulun yliopisto
- Itä-Suomen yliopisto (JoY, KY)
- Åbo Akademi
- Lappeenrannan teknillinen yliopisto
- Lapin yliopisto
- Vaasan yliopisto
- Taideyliopisto (TeaK, Kuva, Sibelius-Akatemia)

Ammattikorkeakoulut ja strategiset liittoutumat 2020 (OPM 2008)

- **Enintään 18 ammattikorkeakoulua (- 7)**
- **AMK - tavoitekoko:** Vähintään 2500 kokopäiväopiskelijaa
- **Liittoutumat:**
 - **Kaakkois-Suomi:** LTY, EKAMK, KyAMK, MAMK, HUMAK
 - **Lappi:** LY, RAMK, KTAMK
 - **Ruotsinkieliset:** Arcada, Novia, ÅA, SHH, HY (ruotsinkielinen koulutus)
- **Liittoutuman tavoitekoko:** Vähintään 8000 kokopäiväopiskelijaa

Ammattikorkeakoululaki ja yliopistot

- **Ammattikorkeakoululain uudistus (Hallitusohjelma)**
 - Rahoitus kokonaan valtiolle
 - Ammattikorkeakoulut oikeushenkilöiksi (osakeyhtiöiksi)
 - Kaikki toimiluvat uudistetaan korostaen laatua ja vaikuttavuutta
- **Mitä merkitsee yliopistolaitokselle?**
 - Ammattikorkeakoulujen rahoitusta leikataan n.13 %.
 - Väheneekö ammattikorkeakoulujen määrä ja miten paljon?
 - Vaikuttaako ammattikorkeakoulu-uudistus yliopistolaitoksen rahoitukseen?
 - Ammattikorkeakoulujen tehtävä, muuttuuko?
 - Antaako uusia yhteistyömahdollisuuksia?

Rakenteellinen kehittäminen

- **Hallitusohjelma:** ”Korkeakoulujen nykyistä toimipisteverkkoa kootaan riittävän laajoiksi, laadukkaiksi ja innovatiivisiksi osaamisympäristöiksi. Jokaisessa maakunnassa on yksi tai useampi korkeakoulu. Opettajankoulutuslaitoksia kehitetään ja yliopistokeskusten toimintamahdollisuudet turvataan.”
- **Mitä tarkoittaa käytännössä? Tämä jää nähtäväksi.**
- **Onko lukumäärätavoite 2020 edelleen 15+18, vai joku muu?**
- **Rahoitus on rakenteellisen kehittämisen tärkein väline. Uudet rahoitusmallit 2013-.**
- **Rahoituskriteerit (hallitusohjelma):** Tavoitteet, läpäisy, työllistyminen, hallinnon tehostaminen, opetuksen ja tutkimuksen laatu, kansainvälistyminen, profiloituminen
- **Yliopistojen keskinäinen kilpailu:** Ovatko kilpailuedellytykset rahoitusmallissa oikeudenmukaiset? Voivatko kaikki pärjätä?

Menestyksen avaimet

- **Pärjääminen uudessa rahoitusmallissa**
- **Ulkoisen rahoituksen hankinta**
- **Vahvuusalueet ja niihin keskittyminen**
- **Kansainvälinen taso**
- **Strategiset kumppanuudet ja verkostot**
- **Kansallinen ja kansainvälinen vetovoima ja maine (opiskelijat, henkilöstö, yhteistyökumppanit)**
- **Korkean tason johtajuus ja hallinto**
- **Vetovoimainen ja kannustava henkilöstöpolitiikka**
- **Poliittinen ja alueen tuki**

Vahvat perusarvot tärkeitä

(Esimerkkinä: Strategies For The Future, University of Virginia
2008, Thomas Jefferson 1825)

- **Kunnia ja etiikka** (Opiskelijat ottavat vastuun, yliopisto luottaa heihin, yliopistossa sitoudutaan toimimaan valehtelua, huijausta ja varastamista vastaan, eettiset periaatteet integroidaan kaikkiin oppiaineisiin)
- **Huippuosaaminen** (Tehtäviin valitaan aina paras, oppimista edistetään parantamalla opiskelija/opettaja –lukumääräsuhdetta)
- **Innovointi ja yhteistyö uuden tiedon luomisessa** (Korostetaan rajojen ylittämistä, monitieteisyyttä, yhteisiä ohjelmia)
- **Erilaisuus, monipuolisuus** (erilaisuuden hyväksyminen ja suvaitsevaisuus on ydinarvo, erilaisista taustoista tulevat rikastuttavat toimintaa)
- **Johtajuus palvelemaan julkista hyvää** (Johtajuuskoulutus, vastuu julkisten palvelujen tarvitsemasta osaamisesta)

(Vapaa käänös ja tiivistys AJ)

Yliopistojen tyypittelyä

(Ilkka Niiniluoto 1990)

- **Temppeli**

- Sisäisesti suljettu, asiantuntijoiden ja auktoriteettien hallitsema, ulospäin autonominen totuuden ja tiedon etsintään vihittyjen yhteisö

- **Tehdas**

- Ulkoapäin ohjattu, valtion ja yhteiskunnan tavoitteita toteuttava, jäykkärakenteinen tuotantolaitos, jonka tuotteena on käyttökelpoinen tieto ja taito

- **Basaari**

- Löyhästi organisoitu, markkinamekanismin ohjaama putiikki, joka myy tietoa ja osaamista paikalle osuville ostajille päivän hintaan

- **Keidas**

- Tasa-arvoisten tutkijaveljien ja –sisarten vapaa kollegio, jossa totuutta ja sivistystä etsitään yhteisesti virka-asemasta riippumatta vapaan keskustelun ja parhaiden argumenttien avulla

Yliopistolaitos 2020

(Ei kaikilta osin toivottava visio)

- 14 yliopistoa
- Taideyliopisto perustettu
- Yliopistojen keskinäinen kilpailu (ja yhteistyö) lisääntynyt
- Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välinen kilpailu ja yhteistyö lisääntynyt
- Julkinen rahoitus tiukentunut, ulkopuolisen rahoituksen osuus kasvaa
- Koulutusvienti toimii yliopistojen yhteistyönä
- Suomessa runsaasti ulkomaisten yliopistojen toimintaa
- Yliopistolaitos sisäisesti erilaistunut ja hierarkkinen
- Monialaiset tutkimus/tiedeyliopistot 6- 8
- Profiloituneet pienehköt yliopistot ja liittoutumat 7-9
- Ammattikorkeakouluja liitetty yliopistoihin (College – malli)

Mikä visio toteutuu?

**Riippuu harjoitettavasta politiikasta
ja
yliopistoista itsestään**